

УДК 378.016:796]:373.2.011.3-51

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОРГАНІЗАТОРІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Лой Б.І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

У статті розглядаються питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання дошкільних навчальних закладів. Особлива увага приділяється характеристиці показників професійної компетентності майбутніх організаторів фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі та розкриттю його функціональних обов'язків. Розглянуто модель компетентності фахівця, як змісту та структури професійних та соціально-психологічних якостей, знань умінь, які в сукупності надають його загальну характеристику готовності професійно здатної реалізувати суспільні завдання.

Ключові слова: формування, професійна компетентність, структура, педагогічні умови, критерії ефективності.

Постановка проблеми. Стурбованість суспільства фізичним здоров'ям підростаючого покоління, усвідомлення необхідності удосконалення фізкультурно-оздоровчої діяльності в дитячих дошкільних закладах вплинула на переосмислення структури підготовки в університеті майбутніх організаторів з фізичного виховання дошкільників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням підготовки фахівців дошкільного виховання в системі професійної освіти присвячена велика кількість досліджень Г.В. Беленька [1], Е.С. Вільчковський [3], Н.Є. Пангелова [5], Т.І. Понімманська [6] та інші. Разом з тим, проблеми професійної підготовки організаторів фізичного виховання дошкільників, які будувалися б на сучасних принципах, з урахуванням вимог практики виховання та навчання дітей не достатньо висвітлені у наукових роботах.

Сьогоднішній день диктує нові правила життя сучасної людини, зокрема, у освітній сфері, де постійно відбуваються зміни. Протиріччя між потребами суспільства, яке висуває вимоги до фахівця освітньої сфери, і недостатньою готовністю його до професійної діяльності в умовах дошкільного навчального закладу можна вирішити шляхом впровадження у систему вищої освіти більш потужної структури навчання з орієнтацією на професійну компетентність майбутніх фахівців.

Необхідність вирішення визначеного протиріччя, недостатнє теоретичне висвітлення проблем професійної підготовки організаторів фізичного виховання дошкільників та велика практична значущість даного питання, зумовили актуальність нашого дослідження.

Мета статті. Аналіз, узагальнення та систематизація даних літературних джерел щодо підготовки майбутніх організаторів фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах на основі компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке суспільство, що розвивається, висуває адекватні цілі свого розвитку вимоги до фахівців освітньої сфери. Від педагогічних кадрів залежать перспективи прогресу життя суспільства. Сьогодні величезного значення набуває особистість педагога, його ерудиція, культура – без цих якостей

неможливе вирішення питань виховання та навчання нового покоління. У зв'язку з цими факторами надзвичайно актуально постає питання професійної освіти майбутнього педагога, особливо фахівця дошкільного виховання, тому що провідна роль у справі формування всебічно розвиненої особистості належить вихователю – початковій ланці освіти. Саме в дитинстві у тісному взаємозв'язку з моральним, естетичним, розумовим та фізичним вихованням закладаються основи фізичного та духовного здоров'я дитини.

Професійна освіта, як частина системи освіти, разом з вирішенням завдань формування загальної культури особистості, адаптації до життя в суспільстві [1, с. 4] повинна орієнтуватися на професійну підготовку кадрів, які мають високий рівень компетентності.

Компетентність – це поняття, яке визначає якість від якої, в свою чергу, залежать життєві та трудові успіхи фахівця.

Вихователю дошкільного навчального закладу повинен володіти найбільш розвинутими професійно-предметними, особистісними (індивідуально-психологічними) характеристиками та комунікативними якостями в їх сукупності у порівнянні з учителем будь-якого іншого рівня та форми освіти (шкільного, курсового, вузівського та ін. Такий пріоритет дошкільної освіти, обумовлений змістом виховного та розвиваючого навчання. Такі чинники, як особистість вихователя, залучення дитини до ігрового навчання, цілком відбиваються на її поведінці, особистісних проявах у майбутньому. Дуже важливо, щоб на цьому етапі з дітьми працювали професійно-компетентні люди, які не тільки розуміють ступінь відповідальності, яку вони беруть на себе за виховання дітей, але й знають сутність педагогічного процесу, особливості та закономірності педагогічного впливу на маленьких дітей, які вміють бачити близькі та далекі цілі у вихованні та розвитку дошкільників, вірно обирають методи та засоби педагогічного впливу, грамотно аналізують досягнуті результати.

У перші шість років життя фізичне виховання є основою гармонійного розвитку дитини. У цей період закладаються основи здоров'я, повноцінного фізичного розвитку та виховуються основні риси особистості людини.

Одне з основних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту» – збереження та зміцнення фізичного, психологічного і духовного здоров'я дитини [4, с. 1].

Наведені факти свідчать про важливу роль фізичного компоненту у справі виховання дошкільників.

Якість виховно-педагогічної діяльності в дошкільному навчальному закладі прямо пропорційно залежить від кваліфікації фахівців, які там працюють: вихователів-методистів, старших вихователів, вихователів (усіх спеціальностей), практичних психологів, організаторів з фізкультури та ін. Особливу увагу слід звертати на підготовку фахівців з фізичного виховання, адже фізичне здоров'я – високі морально-вольових показників та високого рівня розвитку усіх систем організму дитини.

Спроби повного описання завдань підготовки кадрів для різних сфер життєдіяльності були організовані неодноразово. Це призвело до виникнення такого утворення, як модель фахівця.

Модель фахівця – відображення об'єму та структури професійних та соціально-психологічних якостей, знань та умінь, які в сукупності надають його загальну характеристику як члена суспільства.

При побудові моделі фахівця можливі варіанти. Розрізняють:

- модель працюючого фахівця включає компоненти, як певним чином впливають на ефективність професійної діяльності та забезпечують контроль за нею, легко діагностуються, є можливість втручання та корекції;

- модель підготовки фахівця, яка будується для організації професійного навчання на основі першої моделі. Вона дозволяє конкретизувати мету підготовки фахівця, скорегувати навчальні плани та програми, вибрати засоби та методи навчання, а також критерії для оцінки якості підготовки кадрів.

Ми розглянемо функціональні обов'язки вихователя дошкільною навчального закладу в цілому, адже обов'язки організатора з фізичного виховання тісно переплітаються і мають спільні завдання з обов'язками інших фахівців. Функціональні обов'язки вихователя дошкільного навчального закладу ґрунтовно вивчені Л.Г. Семушеною [7, с. 22]. До основних функцій вихователя належать:

1. Функція охорони життя та здоров'я дітей (вона має найбільше відношення до завдань організатора з фізичного виховання) – виділення цієї функції в особливо значущу пов'язане з тим, що організм дітей дошкільного віку ще не зміцнів, він вразливий до різноманітних негативних факторів, не здатний активно чинити їм опір. Турбота вихователя – зміцнення, загартування дитячого організму. Він повинен організувати таку діяльність дітей, в якій би формувалися й удосконалювалися основні види рухів, зміцнювалася мускулатура, рухи ставали точними і спритними. Від вихователя багато в чому залежить фізичне здоров'я дітей, їх готовність до школи;

2. Виховна функція – виявляється в процесі цілеспрямованого формування гармонійно розвинутої особистості за допомогою спеціально розроблених та науково обґрунтованих засобів, форм та методів впливу. Вихователь здійснює моральне, розумове, фізичне, естетичне та тру-

дове виховання дітей. Виховна функція містить і керівництво взаємовідносинами дітей з метою створення педагогічно доцільного сприятливого мікроклімату для психологічного та фізичного розвитку кожної дитини.

3. Навчальна функція – полягає у стимулюванні та управлінні активністю дитини, в результаті якої у неї формуються певні знання, уміння та навички. Чимало знань та умінь дитина набуває в процесі ігрової, побутової та трудової діяльності.

4. Дослідницька функція – діяльність вихователя неможлива без глибокого аналізу досвіду педагогічної діяльності, без щоденного пошуку, роздумів та осмислення провідного педагогічного досвіду. Грамотне керування фізичним розвитком дитини, зокрема, та групи в цілому не можливе без попередньої оцінки функціонального стану систем організму, його резистентності. Вивчення індивідуальних особливостей дітей.

5. Функція педагогічної просвіти батьків – забезпечення єдності зусиль дошкільної установи та родини. Організатор фізичного виховання виступає перед батьками як пропагандист здоров'язберігаючих технологій.

6. Функція самоосвіти – працювати на рівні встановлених до сучасного вихователя вимог неможливо без постійного збагачення знаннями нових досліджень у сфері фізичного виховання, педагогіки, психології інших сфер.

7. Організаційно-господарча функція не є власне-педагогічною, але вона має суттєве значення. Полягає у створенні сприятливих умов для успішного виховання дітей в дошкільних установах.

Успішне виконання вище перерахованих функцій залежить від участі у виховному процесі всіх працівників дошкільного навчального закладу. Тому доцільно вважаємо функцію організатора фізичного виховання, направлену на встановлення взаємозв'язків з дефектологами, психологами, музичними керівниками, а також з лікарями та середнім медичним персоналом. Організатор фізичного виховання повинен брати активну участь у поточному медичному обстеженні дітей, обробці отриманої інформації.

До вище перерахованих функцій було б доцільно додати специфічні функції, які повинен виконувати організатор фізичного виховання дошкільників. Це розвиваюча та контрольна функції. Під розвиваючою функцією ми розуміємо зусилля організатора, направлені на розвиток у дітей сили, швидкості, витривалості, гнучкості, спритності та збереження і зміцнення здоров'я в процесі фізичного виховання.

Контрольна функція повинна забезпечити визначення вихідного рівня фізичного розвитку, стану здоров'я, рухових умінь і навичок на початку циклу чи етапу занять та визначення параметрів у кінці циклу чи етапу занять. Здійснення оперативного поточного контролю в процесі заняття з фізичної культури. Здійснення підсумкового контролю.

Визначивши основні професійні функції організатора фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі ми визначили ті сфери знань, умінь та навичок, в яких фахівці повинні бути компетентними. Таким чином, відокремлення посадових обов'язків фахівця з дошкільного виховання дітей допомогло встановити особливості його професійної компетентності. Під особливос-

тями ми розуміємо якості, які відрізняють яке-небудь явище від інших.

Так як організатор фізичного виховання дошкільного навчального закладу є представником педагогічної професії, то він повинен, як будь-який педагог, володіти сукупністю компетенцій.

Особливості ж професійної компетентності, на наш погляд, повинні бути обумовлені здатністю виконувати певні специфічні професійні обов'язки, які будуть відрізняти організатора від інших педагогів. Таким чином, його основний обов'язок полягає у встановленні системи фізичного виховання через поєднання свого розвитку і виховання дітей. Об'єднання зусиль педагогів і медиків у вирішенні оздоровчих завдань. Організатор фізичного виховання зобов'язаний забезпечити:

- систему фізкультурно-оздоровчих заходів на основі диференціації та індивідуалізації, сприятливого клімату в приміщеннях і на ділянках дошкільної установи, психологічного комфорту, раціонального розпорядку дня, оптимального рухового режиму;
- систему заходів загартування, органічно включених в режимні моменти;
- тісний взаємозв'язок у виконанні вказаних заходів з сім'єю дитини;
- оздоровчу і виховну спрямованість всіх фізкультурних заходів;
- умови для повної реалізації природної потреби дітей в русі;
- керівництво руховою активністю з урахуванням індивідуальних особливостей, звертаючи особливу увагу на мало і гіперрухливих дітей;
- умови для набуття рухового досвіду дітей, перш за все в їх самостійній руховій діяльності;
- різноманітне фізкультурно-ігрове середовище, що дозволяє дітям постійно вести пошук нових дій, рухів; переносити знайомі рухи в нову ситуацію, яка сприятиме активізації їх мови (називати рухи, промовляти дії) і спілкування;
- використання рухливих ігор з доступними правилами;
- позитивну оцінку досягнень дітей в залученні до фізичної культури (особливо боязких, невпевнених в собі);
- умови безпеки дітей.

Виконання цих вимог повинно проходити за умови забезпечення та неухильного виконання правил – урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей та слідування основним принципам фізкультурно-оздоровчої роботи.

Звичайно, професійна компетентність студента не може мати ті ж самі прояви що і в досвідченого фахівця, який володіє життєвим та професійним досвідом. Припустимо, що в професійній компетентності студентів присутні лише основи

компетенцій. Але і ці початки необхідно виявити, для того щоб визначити, наскільки ефективним був процес професійного навчання.

З цією метою ми визначили критерії сформованості професійної компетентності. Критерій – «ознака, мірило» [2, с. 257], за визначенням якого можна говорити про те, наскільки студент підготовлений до свідомого виконання своїх обов'язків та до того щоб в подальшому ефективно виявляти свою компетентність під час вирішення різноманітних педагогічних завдань. Критеріями є провідні елементи структур і компетентності. Кожен має цілий ряд показників, які характеризують найбільш суттєві, та необхідні прояви якості, що діагностується.

Критерії та показники професійної компетентності майбутніх організаторів фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі:

загальнопедагогічна компетенція – її показниками є: знання основ педагогіки, дитячої психології, окремих методик; сформованість психолого-педагогічних, методичних та спеціальних умінь; рівень володіння якостями: індивідуальними (урівноваженість, мобільність нервової системи, емоційна стійкість, рівень уяви, фантазування та ін.) та особистісними (прихильність до дітей, сердечність, гуманність, відвертість та ін.);

спеціальна компетенція – знання критеріїв формування груп здоров'я; знання основ фізичного виховання та реабілітації; знання особливостей використання методик оздоровлення дітей з різним рівнем функціонального стану організму;

технологічна компетенція – планування фізкультурно-оздоровчих заходів в залежності від віку, стану здоров'я та індивідуальних особливостей дітей; реалізація виховної та реабілітаційної діяльності в усіх компонентах освітньо-виховної діяльності; використання в роботі спеціальних методів та засобів, які допоможуть укріпити, а при необхідності і відновити здоров'я дітей; нестандартне вирішення оздоровчих завдань;

комунікативна компетенція – встановлення контактів з вихованцями з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Створення позитивного морально-психологічного клімату в дитячому колективі; залучення сім'ї дошкільника до фізкультурно-оздоровчої діяльності;

рефлексивна компетенція – рефлексія досягнутого рівня розвитку особистості як фахівця; Рефлексія якості результатів виконуваної фізкультурно-оздоровчої роботи.

Висновки та перспективи подальших розвідок в даному напрямку. Виділення критеріїв та їх характеристика є основою для встановлення рівнів сформованості професійної компетенції методиста з фізичного виховання дошкільників, про які мова йтиме в наступних публікаціях.

Список літератури:

1. Беленька Г.В. Формування компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К.: Університет, 2011. – 320 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпін ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Вільчковський Є.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник / Є.С. Вільчковський, О.І. Курок. – 2-е вид. перероб. та допов. – Суми: ВТД «Університет книг», 2004. – 428 с.
4. Закон України «Про дошкільну освіту». – К., 2001.
5. Пангелова Н.Є. Формування гармонійно розвиненої особистості дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання: [Монографія] Н.Є. Пангелова. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013 р. – 432 с.

6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: [навчальний посібник] / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
7. Семушина Л.Г. Стандарты уровней профессионального образования, их значение для разработки содержания подготовки специалистов. – М.: НИИВО, 1993. – 28 с.
8. Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу. Лист МОН України, Київ. – 2010 р.

Лой Б.И.

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОРГАНИЗАТОРОВ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ДОШКОЛЬНОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы формирования профессиональной компетентности будущих специалистов физического воспитания дошкольных учебных учреждений. Особое внимание уделяется характеристике показателей профессиональной компетентности будущих организаторов физического воспитания в дошкольном учебном учреждении и раскрытию его функциональных обязанностей. Рассмотрено модель компетентности специалиста, как содержания и структуры профессиональных и социально-психологических качеств, знаний, умений которые в совокупности дают ему общую характеристику как профессиональной личности.

Ключевые слова: формирование, профессиональная компетентность, структура, педагогические условия, критерии эффективности.

Loy B.I.

СHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE ORGANIZERS OF PHYSICAL EDUCATION IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

Summary

The article deals with questions of formation of professional competence of future specialists of physical education of preschool educational institutions. Particular attention is paid to the characterization of the indicators of professional competence of future organizers of physical education in a preschool educational institution and the disclosure of its functional responsibilities. The model of competence of a specialist, as a content and structure of professional and socio-psychological qualities, knowledge of abilities, which in aggregate give its general characteristic of preparedness professionally capable to realize social tasks, is considered.

Keywords: formation, professional competence, structure, pedagogical conditions, efficiency criteria.